

Økonomisk teori og statskirkernes indtægter

Sidsel Kjems

PhD Fellow

Department of Food and Resource Economics

University of Copenhagen

Email: smk@ifro.ku.dk

Nationaløkonomisk Forenings konference på Hotel Koldingfjord
12.-13. januar 2018

UNIVERSITY OF COPENHAGEN

7 etablerede kirker – forskelligt niveau af indkomst

Land	Indkomst Dkk (mia.)	Indkomst som % of BNP	Index	Vigtigste finansierings kilde
Finland	9,2	0,61	142	Kirkeskat
Sverige	17,2	0,53	124	Kirkeskat
Danmark	8,2	0,43	100	Kirkeskat
Island	0,22	0,27	62	Skat
Norge	6,6	0,23	53	Skat
Scotland	1,5	0,13	28	Privat
England	13,4	0,10	24	Privat

Indkomstår 2013

Folkekirken ca. 8 mio. kr.

Hvorfor er indkomstniveauet så forskelligt?

Varetager kirkerne et forskelligt niveau af opgaver for det offentlige?

Forklaringer på forskellen i indkomstniveau.

Land	Indkomst Dkk (mia.)	Indkomst som % of BNP	Index	Vigtigste finansiering skilde
Finland	8,3	0,55	170	Kirkeskat
Sverige	13,3	0,40	124	Kirkeskat
Danmark	6,2	0,32	100	Kirkeskat
Island	0,15	0,18	55	Skat
Norge	5,4	0,18	56	Skat
Scotland	1,0	0,08	25	Privat
England	11,6	0,09	27	Privat

Varetager kirkerne et forskelligt niveau af opgaver for det offentlige?

- Kirkegårdsdrift
- Vedligeholdelse af kulturarv
- Civilregistrering
- Drift af børnehaver, plejehjem etc.

Korrigeret for omkostninger til "samfundsopgaver" er det samme forskel.

Forskellig økonomi giver forskellige muligheder og position i samfundet.

- Det forskellige indkomstniveau afspejles i kirkernes råderum og muligheder:
- Church of England: 21.000 ordinerede præster, men blot 7.000 præster på lønningslisten. Rester arbejder frivilligt deltids. Derudover er der meget få på lønningslisten i et sogn udover præsten. Drift og vedligeholdelse foretages i nogen grad af frivillige.
- I Danmark er der langt flere øvrige ansatte end præsten.
- Folkekirken kan tilbyde mange aktiviteter, enten gratis eller med lav egenbetaling.

Forklaringer på forskellen i indkomstniveau.

Land	Belief in God ¹	Belief in Heaven ²	Dåb	Monthly Participation ²	Vigtigste finansieringskilde
Finland	33	55	72	11	Kirkeskat
Sverige	18	31	46	10	Kirkeskat
Danmark	28	19	63	11	Kirkeskat
Island	31	57	(80)	9	Skat
Norge	22	44	63	13	Skat
Scotland			7		Privat
England	37	62	12	26	Privat

Spiller religiøsitet en rolle for kirkernes indtægter?

¹ Eurobarometer 73,1 (2010) European Commission

² McCLEARY, R., & Barro, R. (2006). Religion and Political Economy in an International Panel. Journal for the Scientific Study of Religion, 45(2), 149-175.

Forklaringer på forskellen i indkomstniveau.

- Hvilken betydning har finansieringsformen for kirkernes økonomi?

1) Kirkeskat

2) Offentlig finansiering

3) Privat finansiering

Individ-niveau

Behavioristisk forklaring / Choice Environment

Institutionelt-niveau

Public choice / Fiscal illusion

Interessegrupper og stemmeadfærd

Budgetkontrol – Finansministeriets rolle

Historisk

Institutionel indlejring (skoles juleafslutning)

Kulturel indlejring (plejer, tradition)

Choice environment /Adfærdsmiljø

Land	Default ¹	Visibility ²	Expecting Error ³	Mapping issue*	Incentives**
Finland	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja
Sverige	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja
Danmark	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja
Island	-	-	-	-	(måske)
Norge	-	-	-	-	(måske)
Scotland	Nej	Ja	Ja	Ja	(måske)
England	Nej	Ja	Ja	Ja	(måske)

I Danmark, Sverige og Finland kan borgerne vælge at betale kirkeskat

I Scotland and England kan borgerne vælge af donere penge til kirkerne.

I Norge og på Island kan medlemmerne melde sig ud af kirkerne, men det sparer de ikke penge ved.

¹ Default for medlemmer. Medlemskab følger af dåb og skal ikke senere bekræftes. De fleste bliver dåb før de er myndige.

² Er betalingen synlig? Ved giveren hvad de betaler?

³ Er det let at melde til eller fra ordningen?

* Er det let at finde ud af hvad konsekvenserne af medlemskab /ikke medlemskab er? Hvad betyder det for en selv og hvad går pengene til?

** Hvilke incitament er der for at handle?

Institutionelle forklaringer

Land	Budget-kontrol ¹	Fiscal illusion ²	Organiseret interessegruppe ³	Stemme adfærd ³
Finland	Nej	Ja	Ja	få
Sverige	Nej	Ja	Ja	få
Danmark	Nej	Ja	Ja	få
Island	Ja	Ja	Ja	få
Norge	Ja	Ja	Ja	få
Scotland	Nej	Nej	Ja (i mindre grad)	få
England	Nej	Nej	Ja (i mindre grad)	få

I Danmark, Sverige og Finland kan borgerne vælge at betale kirkeskat

I Scotland and England kan borgerne vælge af donere penge til kirkerne.

I Norge og på Island kan medlemmerne melde sig ud af kirkerne, men det sparer de ikke penge ved.

¹ Finansministeriets rolle med at holde de offentlige udgifter nede, tværsektoral prioritering via finanslovsforhandlinger og Rigsrevisionens forvaltningsrevision.

² Mueller (2003) Politikere har et incitament til at opkræve høje skatter, da vefærdsgodet er mere synligt for borgeren end skattebetalingen.

³ Er kirkerne velorganiserede og i stand til at varetage deres interesser? Kan de lobbye /påvirke det politiske system?

* Rykker emnet stemmer? Kan en øgning /sækning af støtten til kirken få folk til at flytte deres stemme til kommunalvalg /parlamentsvalg?

Den store debat: Neoklassisk eller adfærdsøkonomi?

Hvilke teorier forklarer bedst virkeligheden?

Rational man

Har vi mennesker klare præferencer som vi afvejer og tager beslutninger ud fra?

Er det sådan danskerne vælger at betale kirkeskat?

Bounded rational

Eller er vi mennesker mere begrænset rationelle?

Og hvordan tager vi egentligt valg i det hele taget?

Hvorfor betaler danskerne kirkeskat?

Tænker danskerne over hvad de betaler til folkekirken?

Med andre ord: Er der tale om en bevidst afvejning af præferencer?

(Rational Man)

Eller

Betaler danskerne kirkeskat fordi det er standardindstillingen (default) for de fleste?

Og fordi kirkeskatten og folkekirken er institutionelt og kulturelt indlejret.

Implikationer – betyder det noget?

Rational Man: Danskerne betaler kirkeskat fordi det er i overensstemmelse med deres præferencer = velovervejet og frivilligt.

Bounded Rational: Danskerne betaler kirkeskat fordi det er default = ikke nøjere overvejet og måske ikke helt frivilligt alligevel.

